

УДК 368.02

Приказюк Н.В.*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри страхування та ризик-менеджменту
Київського національного університету імені Тараса Шевченка***АНДЕРАЙТИНГ У СТРАХУВАННІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ**

Досліджено сутність, класифікацію та основні етапи андеррайтингу у страхуванні. Проаналізовано прогресивний зарубіжний досвід організації андеррайтингу. Визначено основні проблеми андеррайтингу на страховому ринку України та обґрунтовано пропозиції щодо їх вирішення.

Ключові слова: страхування, андеррайтинг, класифікація андеррайтингу, процес андеррайтингу, керівні принципи андеррайтингу, проблеми андеррайтингу.

Приказюк Н.В. АНДЕРАЙТИНГ В СТРАХОВАНИИ: ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ В УКРАИНЕ

Исследованы сущность, классификацию и основные этапы андеррайтинга в страховании. Проанализирован прогрессивный зарубежный опыт организации андеррайтинга. Определены основные проблемы андеррайтинга на страховом рынке Украины и обоснованы предложения по их решению.

Ключевые слова: страхование, андеррайтинг, классификация андеррайтинга, процесс андеррайтинга, руководящие принципы андеррайтинга, проблемы андеррайтинга.

Prikaziuk N.V. INSURANCE UNDERWRITING: PROBLEMS AND PROSPECTS OF ITS DEVELOPMENT IN UKRAINE

The essence, classification and main stages of insurance underwriting were investigated. The progressive international experience of underwriting was analyzed. The main problems of insurance underwriting in Ukraine were analyzed and proposals to resolve these problems were suggested.

Keywords: insurance, underwriting, underwriting classification, process of underwriting, guidelines of underwriting, underwriting issues.

Постановка проблеми. Кінцевим результатом діяльності будь-якого комерційного суб'єкта господарювання, у тому числі страхової компанії, є отримання прибутку. Успішність функціонування страхової компанії, можливість виконання нею визначених функцій та своїх зобов'язань значним чином залежать від її здатності сформулювати збалансований страховий портфель з прийнятним рівнем збитковості. Забезпечити визначені показники збитковості певного виду страхування та страхового портфеля загалом шляхом селекції ризиків, вибору умов страхування та обсягів страхового покриття можливо за допомогою якісного андеррайтингу. Зазначене зумовлює актуальність теми дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню різних аспектів ризик-менеджменту страхових компаній, у тому числі проблем андеррайтингу, присвячені праці таких вітчизняних та зарубіжних учених, як В. Базилевич, Р. Пікус, О. Гаманкова, С. Осадець, Н. Ткаченко, В. Веретенов, Т. Ротова, К. Шелехов, Ю. Брігхем, А. Архіпов, Л. Маседо та ін.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Нині існує потреба у подальшому дослідженні особливостей андеррайтингу в страхуванні, виокремленні проблем його розвитку в Україні та обґрунтуванні пропозицій щодо їх вирішення.

Мета статті. Метою статті є дослідження теоретичних засад андеррайтингу в страхуванні, зарубіжної практики його реалізації, особливостей та перспектив розвитку страхового андеррайтингу в Україні.

Виклад основного матеріалу. Передусім необхідно з'ясувати сутність економічної категорії «андеррайтинг» у контексті страхування.

Загалом, з англійської мови «underwriting» перекладається як «підписання під», тобто фактично означає погодити (узгодити) щось. Однак серед вітчизняних і зарубіжних дослідників у сфері страхування немає єдиного підходу до визначення поняття «андеррайтинг». З огляду на це, було виокремлено різні його тлумачення, виходячи з різних позицій

трактування поняття «андеррайтинг» у страхуванні, та згруповано їх за об'єктами категорії (таблиця 1).

Щодо офіційного визначення андеррайтингу у сфері страхування, то нині таке визначення відсутнє як у Законі України «Про страхування» [11], так і в більшості інших нормативно-правових актів, покликаних регулювати страхові відносини в Україні.

Так, лише в Законі України «Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою» (ст. 1) закріплено наступне визначення андеррайтингу: «андеррайтинг – це процес аналізу запропонованих до страхування ризиків, прийняття рішень про страхування (перестраховування) певного ризику та визначення тарифної ставки, адекватної ризику, франшизи та інших умов договору» [12].

На нашу думку, такий важливий процес не може залишатися поза увагою держави, необхідним є, принаймні, закріплення визначення андеррайтингу в Законі України «Про страхування».

Як видно з наведених визначень, існують більш звужені підходи до трактування андеррайтингу, які ідентифікують його з процесом оцінювання ризику з метою прийняття його на страхування, та розширені підходи, які пов'язують андеррайтинг із ухваленням страхування, оцінкою ризику, управлінням ризиками, опрацюванням договорів, претензії, розробкою страхових продуктів та аудитом. Проаналізувавши наведені визначення, бачимо, що здебільшого андеррайтинг трактують як певний процес (або певну діяльність), який включає сукупність окреслених процедур (заходів).

На нашу думку, в загальному андеррайтинг являє собою процес, спрямований на прийняття рішення про можливість страхування певного об'єкту та умови такого страхування, який включає низку послідовних взаємопов'язаних процедур, таких як аналіз ризиків і ухвалення рішення про страхування чи відмову у страхуванні, визначення основних умов

договору страхування та заходів щодо зниження ризиків, а також контроль за їх виконанням.

З точки зору діяльності страхової компанії, андеррайтинг є одним із її важливих бізнес-процесів поряд із маркетингом, створенням страхового продукту, продажем, обслуговуванням клієнтів та врегулюванням збитків.

Необхідність андеррайтингу для страховика підтверджується його функціями, а саме:

- прийняттям на страхування або відхилення від ризиків, властивих даному об'єкту з метою формування або коригування умов страхового покриття, умов договору страхування та визначення страхових тарифів, що забезпечують задані значення збитковості за видом страхування і страховим портфелем в цілому;
- розробкою методичних матеріалів щодо захисту всього або частини страхового портфеля;
- розробкою та контролем виконання страховальником рекомендацій щодо зниження прийнятих на страхування ризиків [4].

Для більш глибокого розуміння сутності андеррайтингу доцільно розглянути підходи до його класифікації у вітчизняній та зарубіжній практиці.

Зокрема, вітчизняні вчені поділяють андеррайтинг на стандартний та індивідуальний [3]. При цьому стандартний андеррайтинг застосовується для стандартних страхових продуктів (квартири, домашнє майно, автомобілі тощо) і являє собою

комплекс заходів щодо прийняття на страхування об'єктів шляхом оцінки їх відповідності встановленим критеріям стандартності (типовим умовам), визначення умов страхування, обсягів страхового покриття і тарифів із завчасно встановлених варіантів. А індивідуальний андеррайтинг застосовується при прийнятті на страхування складних об'єктів (великих майнових комплексів, унікальних об'єктів тощо) та об'єктів масових видів страхування, які мають відхилення у своїх характеристиках, і являє собою комплекс заходів щодо прийняття на страхування об'єкта на основі вивчення та оцінки його індивідуальних особливостей і ризиків з метою формування умов страхування, обсягу страхового покриття і тарифів.

Деякі зарубіжні вчені виокремлюють первинний і спеціалізований андеррайтинг [10]. Первинний андеррайтинг здійснюється силами продавців – це оцінка стандартного ризику при укладанні договору, а спеціалізований проводиться силами вузькоспеціалізованих співробітників, як правило, за нестандартними ризиками.

На нашу думку, попередні дві класифікації дуже подібні, але їх можна розмежувати за класифікаційною ознакою.

Заслугує на увагу зарубіжний досвід поділу андеррайтингу на андеррайтинг у страхуванні майна та від нещасних випадків, андеррайтинг у страхуванні

Таблица 1

Підходи до визначення сутності поняття «андеррайтинг»

№	Автор	Об'єкт	Визначення
1	В.Д. Базилевич [1, с. 97]	комплексна діяльність	комплексна діяльність страховика з ідентифікації, аналізу, оцінки ризиків та визначення можливості страхування, вибору оптимального страхового покриття, перевірки відповідності ризиків збалансованості страхового портфеля
2	С.С. Осадець [2]	комплексна робота	комплексна робота, яка проводиться страховиком щодо прийому на страхування ризиків, включаючи їх оцінку, визначення можливості страхування, вибір оптимального покриття, перевірку відповідності ризиків і клієнтів цілям і завданням страхової компанії з точки зору її фінансової стабільності
3	Т.В. Яворська [3]	комплекс заходів	комплекс заходів щодо прийняття на страхування об'єктів шляхом оцінки їх відповідності встановленим критеріям стандартності (типовим умовам), визначення умов страхування, обсягів страхового покриття і тарифів із завчасно встановлених варіантів
4	М.П. Ніколенко [4]	сукупність процедур	сукупність процедур ідентифікації об'єкта страхування, оцінки ризиків, прийняття рішення про страхування об'єкта, визначення переліку основних і додаткових умов договору, встановлення страхових тарифів і підписання договорів страхування на цих умовах
5	В.В. Шахов [5]	процес	процес селекції заявлених на страхування ризиків і класифікації цих ризиків відповідно до їхніх можливостей бути застрахованими з метою визначення оптимальної для того чи іншого ризику ставки страхової премії
6	Р.В. Пікус [6]	процес	процес оцінювання та прийняття ризиків на страхування (перестраховування)
7	Міжнародна асоціація органів з нагляду за страхуванням (IAIS) [7]	процес	процес, за допомогою якого страхова компанія визначає, чи акцептувати пропозицію (заяву) страхувальника про укладання договору страхування, і якщо акцептувати, то на яких умовах
8	Л. Маседо [8]	процес	процес у страховій компанії, який відповідає за ухвалення страхування, оцінку ризику, управління ризиками, опрацювання договорів, претензії, розробку страхових продуктів та аудит
9	Н.В. Харитоновна [9]	процес	процес оцінювання ризику з метою прийняття його на страхування
10	А.П. Архипов [10]	бізнес-процес	бізнес-процес страхування, що полягає у: - прийнятті на страхування (перестраховування) або відхилення заявленого об'єкту страхування на основі оцінки притаманних цьому об'єкту індивідуальних ризиків з метою формування або коригування умов договору страхування та визначення страхового тарифу - розробці заходів щодо забезпечення фінансової стійкості частини або всього страхового портфеля - розробці та виконанні заходів щодо зниження прийнятих на страхування (перестраховування) ризиків

Джерело: складено автором на основі [1; 2; 3; 4; 5; 6; 7; 8; 9; 10]

життя та здоров'я, андеррайтинг у сфері страхування зобов'язань, а також андеррайтинг у сфері особистого (персонального) та комерційного страхування [14].

Така класифікація спричинена необхідністю спеціалізації андеррайтерів на певних видах страхування з метою забезпечення більш кваліфікованого професійного підходу до процесу андеррайтингу.

Так, при страхуванні майна та від нещасних випадків можуть бути андеррайтери у страхуванні

майна від пожежі, страхуванні автомобілів, страхуванні комерційного майна, зобов'язань тощо.

Щодо андеррайтингу у страхуванні життя та здоров'я, то андеррайтер у цій сфері аналізує медичні карти та інші дані від Medical Information Bureau (у США та відповідні органи в країнах Європейського союзу). Також андеррайтери у цій сфері є фахівцями в законодавстві страхування життя у США та ЄС.

Андеррайтери у сфері страхування зобов'язань є спеціалістами в аналізі боргових відносин комерційних установ чи окремих фізичних осіб.

Незважаючи на схожість страхових ризиків для фізичних осіб (в особистому (персональному) страхуванні) та юридичних осіб (в страхуванні підприємств та організацій), техніка і методологія андеррайтингу в обох випадках дещо відрізняється. Тому існує доцільність виділення такої класифікації.

Узагальнену класифікацію андеррайтингу наведено на рисунку 1.

Процес андеррайтингу включає в себе послідовність конкретних бізнес-операцій, як правило, таких:

- аналіз ризиків (у тому числі збір і вивчення інформації про об'єкт страхування і його ризики, класифікація і селекція ризиків, оцінка ризиків);
- прийняття рішення про страхування вибраних ризиків чи відмова у здійсненні страхування;
- визначення адекватного страхового тарифу за об'єктами і ризиками, які приймаються на страхування;
- узгодження страхової суми і розрахунок страхової премії;
- визначення суми страхового покриття по ризиках, які приймаються на страхування;
- укладення договору страхування;
- розробка заходів по мінімізації ризиків;

- контроль стану застрахованого об'єкта, факторів, які стимулюють чи обмежують розповсюдження ризиків, а також здійснення заходів з мінімізації ризиків [15].

Комплексний процес андеррайтингу умовно можна поділити на чотири етапи, кожний з яких потребує професійної організації та відповідального виконання. Загальна процедура андеррайтингу наведена на рисунку 2.

У практиці провідних країн з розвинутою ринковою економікою андеррайтингу відводиться значна роль у діяльності страхової компанії.

Так, у США організація андеррайтингу в страхуванні може відбуватися за такими бізнес-моделями:

1. Страхова компанія наймає на роботу андеррайтерів як персонал для виконання з андеррайтингових завдань.

Рис. 1. Узагальнена класифікація андеррайтингу в страхуванні

Джерело: побудовано автором на основі [3; 10; 14]

Рис. 2. Схематичне представлення процесу андеррайтингу

Джерело: побудовано автором

2. Страхова компанія передає андерайтинг на аутсорсинг. При цьому професійні андерайтери пропонують свої послуги кільком страховим компаніям.

Аутсорсинг андерайтингу є частим явищем у США. Однак, як правило, страхові компанії дотримуються першого варіанта організації андерайтингу, тобто мають штатних андерайтерів в організаційній структурі компанії.

При цьому досить часто в оцінці ризику задіяні не лише андерайтери. Страхові компанії можуть мати співробітників-професіоналів у різних відповідних сферах, таких як інженери й архітектори (в комерційному страховому бізнесі) або лікарі (в особистому страхуванні). Такі фахівці можуть допомагати андерайтерам шляхом надання необхідної інформації. Тобто андерайтери працюють у тісному зв'язку з вузькопрофільними фахівцями для максимально точної оцінки ризиків. Однак у більшості страхових компаній приймає остаточне рішення і несе відповідальність за оцінку ризиків саме андерайтер.

У міжнародній практиці андерайтерів важливим є дотримання керівних принципів професії, розроблених Canadian Institute of Underwriters, а саме:

- діяти оперативно, об'єктивно та послідовно під час вироблення рішень у процесі андерайтингу;
- завжди враховувати принципи класифікації ризиків, які базуються на справедливих принципах актуарних розрахунків, а також прийнятних значень захворюваності та смертності (для страхування життя);
- використовувати усю доступну інформацію, яка збирається в процесі андерайтингу, враховуючи вимоги конфіденційності, і тільки у цілях оцінки та вимірювання ризику;
- дотримуватися усіх законодавчих та нормативних актів у сфері страхування, зокрема у галузях класифікації ризиків, конфіденційності та розкриття інформації;
- уникати у процесі андерайтингу дій, які вступають у конфлікт з обов'язками андерайтера щодо конфіденційності та інших договірних умов;
- діяти відповідально, з посиленою увагою до усталених зв'язків з різними клієнтами;
- забезпечувати інформацією та підтримувати відділи продажу страхової компанії для виконання ними своїх професійних обов'язків;
- підтримувати високий рівень професіоналізму, зокрема постійно брати участь в освітніх заходах, а також допомагати колегам у процесі навчання та професійного зростання [8].

Усі андерайтери дотримуються загальних правил класифікації ризиків, які ідентифікують різні класи за ймовірністю виникнення претензії. Також страхова компанія може розробити власні керівні принципи. Типову таблицю вибору ризиків наведено нижче (табл. 2).

Щодо України, то показники розвитку страхового ринку за останні роки (зменшення кількості страхових компаній, зменшення страхових премій, періодичне збільшення страхових виплат тощо) свідчить, що андерайтинг у страхових компаніях не повною мірою відповідає європейському рівню.

Незважаючи на значну кількість компаній, фактично на страховому ринку основну частку валових страхових премій – 96,5% – акумулюють 100 страховиків «non-Life» (31,1% усіх страхових компаній «non-Life») та 99,1% – 20 страховиків «Life» (38,5% усіх страхових компаній «Life») [16]. Таким чином, вітчизняний страховий ринок представлений здебільшого дрібними страховими

Таблиця 2

Типова характеристика класів ризику

№	Клас ризику	Характеристика
1	Стандартний клас	Описує профіль ризику, які актуарії мають використовувати, для масових випадків. У більшості випадків оцінки андерайтерів приводитимуть до цього класу.
2	Неякісні ризику	Для таких умов додаткова премія має бути додана до стандартної, щоб покрити більш високий ризик.
3	Переважаючий клас	Клієнти потрапляють в цей клас, якщо вони представляють значно меншу ймовірність претензії, ніж стандартний клас. Преміум ставки в цьому класі нижче, ніж для стандартного класу.
4	Клас з визначенням умов	Є випадки, коли фактори ризику зумовлюють розробку відповідної політики страхування
5	Обмежені ризику	Це тип винятку, який забезпечує деякий тип покриття для конкретних умов без зміни інших умов.
6	Оригінальні ризику	Цей клас складається з тих ризиків, які вважаються занадто високими для будь-якого типу покриття

Джерело: складено автором на основі [8]

компаніями. Відповідно, тоді як великі страхові компанії можуть собі дозволити послуги андерайтерів та розвивати цей сегмент свого функціонування, дрібні страхові компанії рідко користуються їх послугами.

Відповідно, на українському ринку страхових послуг на послуги андерайтерів існує незначний попит (переважно великі страхові компанії), який протягом останніх двох років зменшується, адже обсяг страхового ринку зменшується, у фінансовому секторі має місце криза неплатоспроможності, а послуги андерайтерів є коштовними. Страхові компанії намагаються уникати найму андерайтерів на постійній основі з метою зменшення витрат.

Нині найбільшою проблемою андерайтингу в Україні є недостатнє методичне забезпечення послуг, що надаються актуаріями, а також недопрацьована законодавча база.

Крім того, існує низка інших проблем розвитку андерайтингу на страховому ринку України, зокрема:

- поточне скорочення обсягів страхового ринку України;
- перекладання за можливості з метою економії керівництвом страхових компаній (переважно дрібних) обов'язки андерайтерів на страхових агентів, компетенція яких нижче рівня компетенції професійного андерайтера;
- залежність зарплати андерайтера здебільшого від кількості укладених угод, а не від андерайтингового результату. Заробітна плата страхових агентів більшою мірою не фіксована, і становить відсоток від укладених договорів страхування. Відповідно, чим в більшій кількості угод задіяний андерайтер, тим більшу заробітну плату він отримує, що погіршує якість укладених угод і призводить до підвищення страхових виплат;
- широке застосування демпінгу страховиками, що негативно впливає на визначення адекватного страхового тарифу;
- нестача кваліфікованих андерайтерів на страховому ринку України;
- невіддільність послуг андерайтерів від послуг страхових агентів (відсутність чіткого розподілу повноважень), зокрема, спільна територія (часто

фронт-офіс, а андерайтери повинні зосереджувати свою активність у бек-офісах);

- відсутність методології контролю за структурою і збитковістю страхового портфеля по продуктах, каналах продажу і цільових клієнтських сегментах.

Серед проблем, які стосуються, власне, складнощів оцінювання ризиків андерайтерами, що призводить до збитків страхових компаній, можна виділити такі:

- різке погіршення матеріально-технічної якості ризиків. Зношеність основних фондів в Україні сягає 80%, наприклад, у теплоенергетиці;

- украй низький контроль за ризиками, відсутність технічної дисципліни дотримання норм і Правил, нездатність керувати складною технікою через втрату фахівців;

- недостатнє виконання державними органами функцій контролю експлуатації промислових установок, дотримання різних норм і Правил [17].

Нааявні в Україні проблеми андерайтингу обґрунтовують необхідність розвитку та підвищення його якості.

Перш за все, на нашу думку, необхідно змінити підхід до андерайтингу на загальнодержавному рівні, більш чітко прописавши поняття, види, функції та методологію андерайтингу в законодавчій базі. Загалом, варто покращити методичне забезпечення андерайтингу в Україні на загальнодержавному рівні, забезпечити андерайтерів загальнодоступними прозорими матеріалами, необхідними для систематизованої оцінки ризиків.

До заходів, яких потрібно вжити локально (в межах окремих страхових компаній), на нашу думку, варто віднести такі:

- зміна системи мотивації: перехід до фіксованої оплати праці андерайтерів;

- для малих страхових компаній у довгостроковій перспективі бажано обов'язкове наймання штатних андерайтерів;

- уникнення виконання функцій андерайтерів страховими агентами;

- навчання професійних андерайтерів, підвищення їхньої кваліфікації;

- розмежування послуг і локації агентів та андерайтерів;

- підвищення контролю за структурою портфеля;

- введення автоматизованої системи управління андерайтингом;

- тощо.

Висновки і пропозиції. Отже, успішність функціонування страхової компанії, можливість виконання нею визначених функцій та своїх зобов'язань значним чином залежить від ефективного андерайтингу.

Загалом, андерайтинг являє собою процес, спрямований на прийняття рішення про можливість страхування певного об'єкта та умови такого страхування, який включає низку послідовних взаємопов'язаних процедур, таких як аналіз ризиків і ухвалення рішення про страхування чи відмову у страхуванні, визначення основних умов договору страхування та заходів щодо зниження ризиків, а також контроль за їх виконанням.

Можна виділити різні види андерайтингу: за об'єктами, які приймаються на страхування (стандартний та індивідуальний андерайтинг); за суб'єктами, які його проводять (первинний та спеціалізований андерайтинг); за спеціалізацією андерайтера (андерайтинг у страхуванні майна та від нещасних випадків, андерайтинг у страхуванні

життя та здоров'я, андерайтинг у сфері страхування зобов'язань); за статусом страхувальника (андерайтинг ризиків фізичних осіб та андерайтинг ризиків юридичних осіб).

У практиці провідних країн з розвинутою ринковою економікою андерайтингу відводиться значна роль у діяльності страхової компанії. У міжнародній практиці андерайтерів важливим є дотримання керівних принципів професії, розроблених Canadian Institute of Underwriters, а також загальних правил класифікації ризиків, які ідентифікують різні класи по ймовірності виникнення претензії.

На основі проведеного аналізу можна стверджувати, що наразі андерайтинг в Україні стикається з низкою проблем, що потребують вирішення, зокрема: поточне скорочення обсягів страхового ринку України; низький попит на послуги андерайтерів; виконання роботи андерайтерів страховими агентами; погана мотивація андерайтерів; нестача кваліфікованих андерайтерів; відсутність методології андерайтингу; тощо.

Для вирішення існуючих проблем необхідним є вжиття низки дієвих заходів як на загальнодержавному рівні, так і в межах окремих страхових компаній.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Страхові послуги : [підручник] – У 2 част. – Ч. 1 / за ред. В.Д. Базилевича. – К. : Логос, 2014. – 496 с.
2. Страхові послуги : [підручник] / Кер. авт. кол. й наук. ред. проф. Остадець С.С. і доц. Артюх Т.М. – К. : КНЕУ, 2007. – 464 с.
3. Яворська Т.В. Страхові послуги : [навчальний посібник] / Т.В. Яворська. – К. : Знання, 2008. – 350 с.
4. Николенко Н.П. Андеррайтинг – ключевой бизнес-процесс страховой компании [Електронний ресурс]: Електронна бібліотека. – Режим доступу : <http://www.insur-info.ru/comments/366/>.
5. Шахов В.В. Страхование : [учебник] / В.В. Шахов. – М. : Страховой полис, ЮНИТИ, 1997. – 311 с.
6. Пікус Р.В. Управління фінансовими ризиками : [навчальний посібник] / Р.В. Пікус. – К. : Знання, 2010. – 598 с.
7. Underwriting [Електронний ресурс]: International Association of Insurance Supervisors. – Режим доступу : <http://iaisweb.org/index.cfm?event=showHomePage&persistId=B52E27C0155D89A406DF75EB8599E286>.
8. Lionel Macedo The role of underwriter in insurance [Електронний ресурс]: World Bank. – Режим доступу : http://siteresources.worldbank.org/EXTFINANCIALSECTOR/Resources/282884-1242281415644/Role_of_Underwriter_Insurance.pdf.
9. Харитонова Н. Феномен солідарності у процедурі андерайтингу в страхуванні життя / Н. Харитонова // Страхова справа. – 1999. – С. 17-22.
10. Архипов А.П. Андеррайтинг в страховании. Теоретический курс и практикум / А.П. Архипов. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2007. – 240 с.
11. Про страхування : Закон України від 07.03.1996 № 85/96-ВР [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Електронні дані. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80>.
12. Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою: Закон України від 9 лютого 2012 року № 4391-VI [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Електронні дані. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4391-17>.
13. Ніколенко М.П. Андеррайтинг [Електронний ресурс]: Електронна бібліотека. – Режим доступу : <http://www.insur-info.ru/comments/366/>.
14. D&HInvestmentTrust «Insuranceunderwriting» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.ceclass.com/164.pdf>.
15. Архипов А.П. Организация андеррайтинга в страховой компании / А.П. Архипов // Управление в страховой компании. – 2008. – № 4 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.reglament.net/ins/mng/2008_4_article.htm.

16. Підсумки діяльності страхових компаній за I півріччя 2015 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://forinsurer.com/files/file00556.pdf>.

17. Мацак О. Особенности андеррайтинга и урегулирования убытков в Украине [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://forinsurer.com/public/13/01/25/4565>.

УДК 336.71

Примостка О.О.
*доктор економічних наук,
професор кафедри банківської справи
Київського національного економічного університету
імені Вадима Гетьмана*

ТОКСИЧНІ АКТИВИ В ГЛОБАЛЬНОМУ ЕКОНОМІЧНОМУ ПРОСТОРІ

Досліджено походження та сутність терміна «токсичні активи», ідентифіковано причини та джерела виникнення токсичних активів у банківських системах світу. Виділено етапи виникнення та методи боротьби з токсичними активами, які знаходяться на балансах банків. Виділено етапи виникнення та методи боротьби з токсичними активами, які знаходяться на балансах банків.

Ключові слова: токсичні активи, глобальне середовище, погані банківські активи, системна криза.

Примостка Е.А. ТОКСИЧНЫЕ АКТИВЫ В ГЛОБАЛЬНОМ ЭКОНОМИЧЕСКОМ ПРОСТРАНСТВЕ

Исследованы происхождение и сущность термина «токсичные активы», идентифицированы причины и источники возникновения токсичных активов в банковских системах мира. Выделены этапы возникновения и методы борьбы с токсичными активами, которые находятся на балансах банков. Выделены этапы возникновения и методы борьбы с токсичными активами, которые находятся на балансах банков.

Ключевые слова: токсичные активы, глобальная среда, плохие банковские активы, системный кризис.

Prymostka O.O. TOXIC ASSETS IN GLOBAL ECONOMY

Investigated the origin and nature of the term «toxic assets», identified the causes and sources of toxic assets in the banking systems in the world. Highlight stages origin and methods of dealing with toxic assets, which are on the balance sheets of banks. The method for determining the value of Merton assets (bank) for the shareholders.

Keywords: toxic assets, global environment, bad bank assets, systemic crisis.

Постановка проблеми. Основною тенденцією системних трансформацій на сучасному етапі економічного розвитку визнано глобалізацію як об'єктивний і всеосяжний процес та найважливішу характеристику розвитку суспільно-економічних відносин. Нині глобалізація охопила усі сфери життєдіяльності людства, а її вплив стає дедалі відчутнішим, оскільки процеси глобалізації відбуваються в економіці, політиці, соціальній сфері, освіті, науці, культурі, а отже, мають універсальний характер.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Глобалізація є видом геополітики, спрямованої на поширення свого політичного, економічного та культурного впливу з боку будь-якої країни або кількох країн на весь світ. Етимологічно слово «глобалізація» походить від латинського слова *globus* – куля та французького *global* – загальний. Сутнісний зміст поняття «глобалізація» багатогранний, і у найширшому сенсі під ним розуміють переростання національних і регіональних проблем у загальносвітові та формування нового господарського, соціального і природно-біологічного глобального середовища. Конкретними сферами глобалізації є економіка, науково-технічні технології, етичні цінності (глобальна етика), нові загрози міжнародній стабільності та безпеці (міжнародний тероризм, транснаціональна злочинність, глобальне розповсюдження зброї масового знищення) тощо. Цілком очевидно, що глобалізація має не лише позитив, вона породжує нові суперечності і проблеми у світовому співтоваристві, які стали причиною виникнення такого явища, як анти-глобалізм.

Мета і завдання дослідження – дослідити сутність поняття «токсичні активи», визначити причини виникнення та наслідки їх присутності для економік країн.

Виклад основного матеріалу. Сучасну глобальну кризу – а це на папері втрати більше ніж \$50 трильйонів у акціях, нерухомому майні, біржових товарах та операційній виручці за 15 місяців – не можна пояснити лише дефолтом за мізерними 7% кредитів, виданих субстандартним позичальникам (на суму, не більшу ніж \$1 трильйона), який спровокував її. Реальна причина кризи – втрата довіри до «паперу», на якому вони – та й ще права власності на всі інші активи – надруковані. Якщо ми не відновимо довіри до цього «паперу», тобто цінних паперів, наступний дефолт – за кредитними картками чи позиками на навчання – запустить іншу кризу, і поставить світову економіку на коліна.

На початку десятиліття цінних майнових паперів у світі було випущено на суму майже \$100 трильйонів, і вони давали право власності на матеріальні активи, наприклад, землю, будівлі, патенти. Ще приблизно на \$170 трильйонів було випущено цінних паперів, що давали право власності на напівліквідні активи, заставлені об'єкти нерухомості, акції та облигації. З того часу, за оцінками Банку міжнародних розрахунків, було емітовано дериватів на суму 1 квадрильйон дол. США (забезпечені іпотечними кредитами цінні папери; цінні папери, забезпечені різними борговими інструментами та активами; кредитно-дефолтними свопами (кредитними деривативами, інструментами, що переносять ризик дефолту від того суб'єкта, що видав кредит чи купив облигації